

Bertil Johansson

”Sme´n i Rumma”

*Bertil Johansson vid Stora Smedstorp
Foto Jan Brolin 1967*

av

Jan Brolin

Holmbo Strömsholm 2016-04-08

”Sme´n i Rumma” - Bertil Johansson (1920-1972)

Det började med en förfrågan från Sonja Palmberg och Göte Edstrand i Hannäs Hembygdsföreningen, om jag ville intervjua Ulla Johansson, änka efter Bertil Johansson, och om jag ville försöka skriva några rader om honom och hans verksamhet. Bertil och jag var sysslingar och har träffats många gånger från 1949 fram till hans plötsliga bortgång sommaren 1972.

Bertil föddes 1920 hos sin mormor och morfar i torpet Lövudden av sin mor Helga. Hans, far Roy Johansson, var vid tillfället iförd kronans militära kläder och kunde därför inte närvara.

Därefter bosatte sig Helga och Roy i Överum, där Roy arbetade vid Överums Bruk som ”hästkarl”. Han handlade transporter av högre chefer vid bruket, samt deltog i körslor i brukets skogar. (enl. betyg från Överums Bruk).

Senare tog Roy anställning i Grävsätter, där han återigen arbetade med att ansvara för hästarna och utföra därmed sammanhängande sysslor. De var då bosatta i den lilla Kuskbostaden som ligger nära huvudbyggnaden, och fortfarande finns kvar. Där växte Bertil upp. 1929 fick Helga och Roy ännu en son, som fick heta Harry. Både Bertil och Harry kallades sedan ofta för Bertil-Roy och Harry-Roy av människorna i deras omgivning, för att man skulle veta vem det var man pratade om.

Kuskbostaden. Foto Jan Brolin 2016

Fotot nedan, är troligtvis taget i Stora Smedstorp dit familjen flyttade 1943. Fadern fick fullgöra ett visst antal dagsverken enligt avtal med Grävsätter, som ersättning för arrendet av torpet. Dessutom arbetade han i skogen.

Fr. v. Bertil, Helga, Roy och Harry. Foto familjealbum

Stora Smedstorp

Boningshuset i Stora Smedstorp. Foto Jan Brolin 1970

Ekonomibygnad i Stora Smedstorp. Foto Jan Brolin 1970

Boningshuset i Stora Smedstorp. Foto Jan Brolin 1970

Bertil vistades mycket hos smeden Nils Dahlberg i Grävsätter och gick efter fullbordad skolgång i smedlära hos honom, och blev så småningom smidesmästare.

Men han körde också en ”drickabil” från Hammars Bryggeri i Falerum.

Foto familjealbum

Bertil och Ulla. Foto familjealbum

Under sina turer till Loftahammar, träffade han sin blivande hustru Ulla, år 1944.

Bertil jobbade också hos smeden ”Snövit” i Tryserum. Ulla och Bertil gifte sig 1945 och bosatte sig först i Västertryserum på vägen mot Knappekulla. Senare samma år gick flyttlasset till Lagmansudd vid Grävsjön. Deras första dotter Birgit föddes samma år i Loftahammar hos sin mormor Frideborg, innan reparationen av Udden var färdig.

Bertil var känd som en snäll, glad, ordentlig och arbetsvillig person. Han var dessutom musikaliskt sinnad och spelade gärna på sitt dragspel. Vid ett tillfälle vann han en dragspelstävling i Logen i Falerum.

*Bertil trakterar dragspelet.
Foto familjealbum*

Här ses Bertil på motorcykel med äldsta dottern Birgit på bönpallen. Foto familjealbum

Bertil och Ulla bosatte sig i Röhäll 1947, där dotter nummer två, Lilian, föddes. 1953 köpte de den egna fastigheten Björklund i Rumma, där Ulla fortfarande bor kvar (2016). Ulla jobbade i början av 50-talet i kommunens hemtjänst. Sedan fick de sin tredje dotter Annette 1956. 1975 började Ulla som ekonomibiträde i Berget i Hannäs.

Alla hans tre döttrar, fr. v. Lilian, Anette och Birgit ärvde intresse och fallenhet för musik och sång. Foto familjealbum

Carl-Erik Ståhlbom skrev 1995 om Yngve Bolls liv och gärningar. Där finns ett stycke som handlar om hur Yngve och Bertil blev kompanjoner och startade Hannäs Smide och Motor. Jag väljer att kopiera den delen från Carl-Eriks skrivelse:

Efter kriget kom Yngve på en annan idé. Tillsammans med Bertil Johansson, som gått i smedlära hos smeden Nils Dahlberg i Grävsätter (kommen från Björsäters socken), skulle de starta en gemensam bil- och smidesverkstad i Rumma i Hannäs. Men starten erbjöd problem för kompanjonen Bertil som behövde ett startkapital; banken krävde borgen och de tillfrågade bönderna sa till Bertil:

- Skriver han på (en annan tänkt borgenär), så skriver jag på, inte annars.

Alla tillfrågade borgensmän sa likadant, och följden blev att ingen skrev på.

Men Yngve skrev en växel åt Bertil på 200 kronor (en blygsam summa 1995, när detta berättas, men den hade ett helt annat värde när växeln skrevs). Så köpte de byggtomt av hemmansägaren Hjalmar Andersson, Kullen, och cementsten till väggarna av Yngves farbror Otto Boll i Rumma, byggare och sågare, båda köpen till humana priser. Efter komplettering med annat nödvändigt byggnadsmaterial byggde de verkstaden själva.

Det blev ingen stor verkstad, men de hade byggt förståndigt i så motto, att de hade "rättat munnen efter matsäcken" och valt det lilla formatet undvikande tyngande skulder.

Bertil hade eldhärd och smedstöd i den borte halvan och höll mest till där, medan Yngve reparerade motorcyklar i den främre halvan innanför gaveldörrarna. Men för bilreparationer fanns inte plats utan de fick ske ute i det fria.

De startade vid rätt tidpunkt men skötte sig tydligen också bra mot kunderna, eftersom kundkretsen ständigt ökade. Det fanns fullt upp med arbete både för smed och för en motormänniska, och de samsades bra på den trånga ytan, man frestas att säga, att den bidrog till att de "kom varandra nära".

1946 insåg Yngve, att han behövde en större verkstadsyta och komma under tak med bilarna och arbeta i rumsvärme under vintern. Men för Bertil som smed räckte ytan till.

Smedjan till vänster och bilverkstaden bredvid i Rumma. Foto början 1960-talet

Smedjan och bilverkstaden på vårvintern. Smedjan revs för många år sedan. Foto Jan Brolin 1972

Det mesta av Bertils sysselsättning, bestod i att utföra olika uppdrag åt traktens lantbrukare och laga olika slag av jordbruksmaskiner. Från rena reparationer till att vässa plogbillar. Bönderna var oftast inte alltför snabba med sina betalningar, varför det kunde vara knapert ibland på grund av avsaknaden av kontanter. För att förbättra sin situation, idkade han ett samarbete med smeden Wittlock i Storsjö, under en tid.

Dessutom började han tillverka staket och grindar med ett utseende, som han själv komponerat. Några finns fortfarande kvar i bygden. Jag lyckades hitta ett staket vid vägkorsningen i Rumma och även grindar vid en annan fastighet 200 m därifrån.

Staket av Bertil Johansson, ... Foto Jan Brolin 2016

grind ... Foto Jan Brolin 2016

... och ytterligare en grind. Foto Jan Brolin 2016

Ett av hans barnbarn, Emil Bengtsson, son till Birgit Leo och Göran Bengtsson i Holmbo, har gått i sin morfars fotspår och driver nu Holmbo Svets & Smide. Han tillverkar dessutom en mängd olika smidesalster, såsom olika prydnader i smide t.ex. gårdsskyltar, m.m. och visar på en konstnärlig ådra, som han säkert har erhållit från sin morfar Bertil. Han har även börjat tillverka staket på beställning.

Emil med en del alster till försäljning vid Landsbygdens Dag i Sjöberga. Foto: Jan Brolin 2015

Bertil avled helt oväntat vid 52 års ålder i sitt hem den 15 juni 1972.